

vetése és átvilágítása, illetve az új népiesek ideológiai bírálata. Ezt az irányulást észrevehetően maga a Gondolat is követeli: utolsó számában Mód Aladár a Magyarságtudománnyal polemizálva a „népi hagyomány, költészet, történetírás” kérdéséhez szól hozzá.

A Cserépfalvi könyvkiadó kiadásában megjelenő *Szépszó-t Ignotus Pál* és *József Attila* jegyzik, mellettük *Fejtő Ferenc*, *Déry Tibor*, *Hevesi András*, *Németh Andor* stb. dolgoznak s ez az összetétel máris utal a lap „városi” jellegére, mintegy az új népiesség ellenpólusaként. Ignotus Pállal szemben, aki az „új liberalizmus” jogaira hivatkozva áll ki, a többi vezető munkatársak — kevés kivétellel — megjárták már a marxizmus öbleit is. Ignotusszal a szabadság és a demokratikus humanizmus követéseiben valamennyien találkoznak.

József Attila különben egy katolikus támadásra válaszolva a következőkben fogalmazza meg a lap irányát: „Fellépésünkkel, írásainkkal, gondolatainkkal, értelmességre hivatkozó hírünkkel az emberi egység igényét próbáljuk ismét életre hívni, a réginél fejlettebb egységre tartó haladottabb igényt, a modern maga magát fegyelmező, rendbefoglaló szabadságot.”

Az új *Gondolat*, valamint a *Szépszó* biztató friss jelek a magyar szellemi életben. Mindkét lap a regresszió-ellenes szellemi erők egységesítésére törekszik.

Méliusz József

OSWALD SPENGLER — bármily' különösen hangzik — félig emigrációban halt meg müncheni lakásán s a németországi lapok csupán pársoros hirben számoltak be haláláról. Azok azonban, akik ebből esetleg Spengler nagyságára és nemességére következtetnek, meglehetősen tévednek. A barbarizmus mai Németországa nem a nagyságot hallgatta agyon Spenglerben, hanem a kényelmetlen szobatudóst, akinek a félreértése körül esetleg hitleristaellenes ideológiai csoportosulás keletkezhet. A félreértése körül... mert lényegileg Spengler és a hivatalos német ideológia között csak látszólagosan volt ellentét. *Látszólag*, mert komoly ellentétből nem lehet szó közöttük. Amidőn a nemzetiszocializmus Németországban uralomra került joggal hivatkozhatott Spengler szálláscsinálására. Joggal, mert Spengler már a köztársaság idején megkezdte a poroszság mithológizálását. Már a weimari napokban a cezarizmust heroizálta s bölcséleti ellenpólusa volt a humanista-liberális gondolkodásnak. Több, mint egy évtizeddel 1933 előtt felrajzolta az urak államának amaz eszményét, amely csak egy földöntúli fényben trónoló vezért s a vezér minden szavának engedelmessé alattvalót ismer. Kétségtelenül: amikor Hitler személyében a „Caesar” megjelent Spengler valami duzzogásba vonult, mert az új Caesar nem az ő útján tört a közös cél felé, vakon és egyenesen egy új Tamerlán virágtalanul romantikus útján. Az önféjű és balga német szobatudós nem akarta felismerni, hogy a nemzetiszocializmus e demagógikus s korántsem tarmerlani útja sokkal több eredménnyel kecsegtet. Így írta meg azután a *Döntés éven* címen ama feltűnést keltő vitairatát, amely ugy batorságát, mint a napok és események valódi átértésére való képtelenségét bebizonyította. Ebben az iratában többek közt az ejti kétségbe, hogy Hitler nem az a Nietzsche-féle renaissance fejedelem típus, aminek ő sok évvel ezelőtt megkívánta, nem „tekintet és hálánélküli, aki csak az eszményére néz”. Visszariadt a Sacrum Imperium és a Harmadik Birodalom „árja” vágyképeitől, sőt helyenkint egyenesen megvetéssel beszél az újnemet faj-páthoszról. Igen, az a Spengler, aki folyton a kemény realista mezében büszkélkedett a legósdibb vágású német-ideológusok egyikének bizonyult, aki a demagógia homlokzata mögött

nem ismerte föl a valódi törekvéseket s éppen úgy hagyta az orránál vezetni magát, mint a német tömegek. Nem látta, hogy a nemzetiszocializmus az ő ragadozó államát építi föl, persze nem azokkal az arisztokratikus opera requisitumokkal, amelyeken ő egész életén keresztül csüggött. Így történt azután, hogy kiállt s a boldog-tudatlan bátorságával olyan igazságokat vágott a nemzetiszocializmusba gleichschaltolt közvélemény szemébe, amikről azt hitte, hogy fellázítják a szép szavakhoz szokott német tömeget. Azt követelte, hogy a munkások életnivóját szállítsák le, mert ez a menekülés egyetlen útja. Ez volt az ő új megváltó receptje akkor, amikor a német munkások országgló atyja, Hitler, szónoki svádája minden eszközével legkedvesebb gyermekei kegyéért bűgött. A derék Spenglernek sejtelve sem volt arról, hogy azt, amit ő követel, meg lehet tenni, de nem szabad a nevére nevezni. Az a különös helyzet állott így elő, hogy Spengler mindig azt mondta ki, amit a nemzetiszocializmus már megcsinált, igazi nevére azonban óvakodott. Ezért azután ezt a fura kikiáltót el kellett ejteni, ha mégoly' nehéz is volt a barátságos szálaláscsinálóról, az egyetlen még rendelkezésre álló nemzetközi hírnevű filozófusról lemondani. Olyan tipikusan bárdolatlan szobatudós volt ez a Spengler, hogy még az olasz fasizmusnak is az idegeire ment. A Stampa berlini tudósítója energikusan tiltakozott, amidőn Spengler Mussolinire hivatkozott. Még a tirannusok is országuk atyjaként kívánnak szerepelni s nem ama csillagtávoli félistenekként, akiket Spengler imádott. Így azután 1933 december óta Németországban meglehetősen különös mellékzörejekkel ejtették ki Spengler nevét. A hivatalos náci-filozófus, *Bäumler* berlini katedrájáról állandóan prédikált a torzonborz kolléga ellen. S mint mindig, ha nyílt utasítás készül, úgy Spengler esetében is mesebeli bőséggel árasztották el a Spengler-ellenes pamfletek a német olvasót. Ezek a pamfletek egyáltalán nem takarékoskodtak az olyan megállapításokkal, mint: „hideg pesszimista”, „szkeptikus”, „hiányzik a szociális érzéke”, „mindenérzelmű érték nélküli fatalista” stb. Lassan Spengler minden közjük való tartozás ellenére vesszőparipája lett Valamennyi tehetségtelen filozófiai docensnek, aki a tanári kollégium megelégedését akarta kivívni. Megrendszabályozni azonban azon a helyen, ahol a pamflettel való üldözés hallaliját kiadták ellene — óvakodtak. Hisz' vád alá helyezése egyértelmű lett volna azoknak a különbségeknek a leleplezésével, amik korántsem a lényeg, hanem csak a *fogalmazás* különbségei voltak. (M.)

HARC AZ OLIMPIASZ KÖRÜL. 1894-ben vetette fel Caubertin báró az olimpiai játékok felújításának a gondolatát. Ez az eszme a renaissance gondolat és érzelem világának késői utódja. A görög kereskedővárosok szelleme feláramadt a korai kapitalizmus pompázó olasz városaiban s hercegi udvaraiban és a tetszhalálra ítélt test is bosszút állott már a kereszténységen (az olimpiai játékokat Teodoziusz császár tiltotta be Kr. u. 393-ban) nemcsak Itáliában, hanem az északi Németországban is. Caubertin ezért túl akarta haladni a görög eszményt s az olimpiai gondolatot a nemzetek közötti béke és a népek testvériesülésének szolgálatába állította. De igen hamar kitűnt, hogy az európai kultúra, egység nem oly' reális, mint amilyen a klasszikus görög kultúráé volt. A görög civilizáció minőségi, a nyugati tőkés civilizáció mennyiségi. A görögök összhangra törekedtek, a modernnek teljesítményre. A sport üzésében a görögöknél az amatőrség természetes előfeltétel volt, hisz csak szabad polgár vehetett részt az olimpiai játékokon, aki különben sem dolgozott (rabszolgái voltak); ezzel szemben a modern olimpiászokon az amatőrség elve kegyes hazugság, legjobb esetben elérhetetlen vágy. A görögök a szellem és a test harmoniját ünnepelték, nálunk úgy tűnt, hogy a lélek és a test végzetesen elvált egymástól.

De az igazi kiábrándulás csak a XX. század első évtizedeiben következett